

comites erant Petri & Pauli, & ubi oportebat, ad fidelium ecclesias, & ad earum confirmationem erant fideles tabellarij. Et contestatur illis ecclesijs Petrus, fidē CHRISTI in qua stabant, ueram esse dei gratiam & donum desuper, quod etiam omne excellit donum, ne quid sibi tribuerent, sed totum gratiæ & misericordiæ CHRISTI referret acceptum. Quas & obsecrat & hortatur quantum potest ut apostolus, & à deo ad uerbum ipsius fideliter annunciandum missus, ut in illa uera & admirabili dei gratia, doctrinæq; euangelica stent. Et tandem epistolæ finem faciens, in salutatione & sua & ecclesiæ cui in persona præerat, & in sancta imprecatione suam terminat epistolam, sic inquit:

38. Salutat uos ecclesia quæ est in Babylone collecta: & Marcus filius meus. Salutate inuicem in osculo sancto. Gratia uobis omnibus qui estis in CHRISTO IESU. Amen.] Per Babylonem, eum Romam intelligere uolunt: sic eam in spiritu nuncupando, & conditionem illius tempestatis exprimendo, mundi huius habenas, male aurigante Nerone. Siquidem Babylon confusionem sonat. Faxit deus, ut temporibus nostris CHRISTVM uere agnoscendo, ipsa neq; nomen sibi retineat, neq; nominis quicquam applaudat, sed sit noua Hierusalē, ciuitas sancta, latus aquilonis, ciuitas regis magni. Vbicunque sanè CHRISTVS non regnat, ubi solus deus non colit, ubi fides & spiritus fidei non agit, Babylon est: ibi rex Babylonis lucifer, qui de cœlo cecidit, regnat. Marcus ille, est Marcus euangelista, est qui & creditur ex historiæ antiquitate euangelium Romæ scripsisse. Satis nobis est ut credamus scripsisse euangelium, ad id ipsum spiritu eum impellentem: ubi autem alioqui, deo sit relictum, quem appellat Petrus filium: quia (ut uerissimile est) eum genuerat & acquisierat CHRISTO. Apud cuius matrē tempore persecutionis Herodis, ut Act. 12. scribitur, multi fidelium se recipiebant. Saluatio in osculo sancto, in osculo puro & spirituali, & nihil carnale habente, quod significat unionē, coniunctionemq; in illibata fide, quod & indicium est unitatis & pacis aternæ, quam & subinde eis omnibus imprecatur Petrus qui in Christo fideles sunt. Quales ad suam quidem gloriam, huius pacis & gratiæ participes nos faciat pater domini nostri IESV CHRISTI, cui est omnis potestas in cœlo & in terra, cui insuper cū filio eius domino nostro, & spiritu sancto omnis honor, decus, imperium & gratiarum actio in secula seculorum. Amen.

COMMENTARIJ IN EPISTOLAM CANONICAM PETRI
priorem ad honorem domini nostri Iesu Christi, finis.

EPISTOLA BEATI

PETTI APOSTOLI SECUNDA.

CAPVT PRIMVM.

ANNOT.

[IMON] Petrus seruus & apostolus IESV CHRISTI, his qui coequalē nobiscum sortiti sunt fidē in iustitia dei nostri & saluatoris IESV CHRISTI: gratia uobis & pax adimpleat in cognitione dei & Christi Iesu domini nostri. [Quo modo omnia no

Simeon, σιμων.

Sicut omnia nobis diuina potestas eius, quæ ad uitam & pietatē

K

bis diuinæ uirtutis, suæ quæ ad uitam & pietatem donata sunt per cognitionem eius qui uocauit nos propria gloria & [uirtute, per quem] maxima et preciosa nobis promissa [donauit,] ut per [hoc] efficiamini diuinæ consortes naturæ, [fugientes] eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Vos autem [curā omnem subinferētes,] ministrare in fide uestra [uirtutem:] in uirtute autem [scientiam,] in scientia autem, [abstinentiam,] in abstinentia aut [patientiam,] in patientia autem [pietatem,] in pietate autem amorē fraternitatis: in amore aut
 3 fraternitatis charitatē. Hæc enim si uobiscū affint, & [superent: nō uacuos,] nec sine fructu uos constituent in domini nostri Iesu Christi
 4 cognitione. Cui em̄ non [præsto sunt] hæc: cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis ueterum suorum delictorum.
 5 Quapropter fratres, magis [satagite,] ut per bona opera, [certam] uestram uocationē & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non [peccabitis] aliquando. Sic enim [abundāter] ministrabitur uobis introitus in æternū regnū domini & saluatoris nostri IESU CHRISTI.
 Propter quod [incipiam] uos semper commone de his, [& quidem] [scientes,] & confirmatos uos in præsentī ueritate. Iustum autē arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare uos in commonitione: [certus] quod uelox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & dñs noster IESVS CHRISTVS significauit mihi. Dabo autem operā, & frequenter, habere uos post obitum meum ut horum
 6 — omnium memoriam faciatis. Non enim [indoctas] fabulas sequuti, notam fecimus domini nostri IESU CHRISTI [uirtutē & præscientiam: sed speculatores] facti illius [magnitudinis. Accipiens] enim à deo patre honorem & gloriam, uoce delapsa ad eum huiusmodi à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite. Et hæc uocem

tem largita est, ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ. τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δέδωκεν ἡμῖν. beneplacito, per quem, ἀρετῆς, δὲ ὧν. donata sunt, δέδωκεν αὐτῷ. hæc, τοῦ ὧν.

aufugientes, ἀποφυγόντες, omni diligentia adhibita, πᾶσαν δὴν πᾶσαν προσενέγκαστες.

τὴν ἀρετὴν. cognitionē, γινώσκον. temperantiā, ἐγκράτειαν. ὑπομονην. εὐσέβειαν.

abundent, non otiosos, πλεονάζοντα, οὐκ ἀργούς.

adsunt, παρῆσι.

operam date, πῶς ἀσάτε. firmam, βεβαίαν.

labemini, πῆσαισθε. diuiter, opulenter, πλοσῶς.

non omittam, non negligā, ἀμελήσω. licet, καὶ πῶς. scientia præditos, εἰδότες.

sciens, εἰδώς.

id est, ut possitis post obitum meū horum memoriam facere.

doctas, argutas, σοσοφισμένοις, potestatem & præsentiam, siue aduentum, sed spectatores, δύνανται μὴ πρὸς ἴαν, ἀλλ' ἐπὶ πῆαι. maiestatis. Adeptus, μεγαλαόκτητος, λαβῶν.

uocem
 cum ip
 proph
 tes qu
 nec d
 stris.
 phetia
 Non e
 proph
 sancti
 super
 animi
 nullis
 inagn
 meam
 strum
 S
 sortit
 adim
 bis di
 eius
 bis
 eius
 pax
 mod
 & pi
 nitio
 actio
 nostr
 ciofa
 rati
 uita a
 mini
 dan
 tio, u
 peru
 grati
 exor
 tion
 doct

uocem nos audiuius de cœlo allatã, cum essemus
 8 cum ipso in mōte sancto. Et habemus firmiorem
 propheticum sermonem, cui bene facitis attenden-
 tes quasi lucernæ lucenti in loco [caliginoso] do-
 nec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus ue-
 9 stris. Hoc primū intelligentes, quod omnis pro-
 phetia scripturæ, propria interpretatione non fit.
 Non enim uoluntate humana allata est aliquando
 prophetia, sed spiritu sancto [inspirati,] loquuti sunt
 sancti dei homines.

ANNOT.
 obscuro, αὐχμηρῶ.

impulsi, agitati, φερό-
 μνοι.

COMMENT. IN CAP. PRIMVM.

HAEC secunda epistola ad omnes fideles siue ex gentibus siue ex
 Iudæis sint ad CHRISTI gratiam acciti, pertinere uidetur, quia
 hi omnes coæqualem cum apostolis adepti sunt fidem. Quos &
 sancte salutat, cōsimili fermē salute, qua et in prima eos, ad quos
 scribebat salutabat: scilicet multiplicationem gratiæ & pacis in
 agnitione domini nostri IESU CHRISTI. Gratiæ quidē, quæ
 superno indultu uocatis ad fidem conceditur: pacis uero, quæ est tranquillitatis
 animi suauissimum donum, et quæ sic mentē serenat, ut nullis mundi turbationibus,
 nullis maligni insultibus quatiatur. Hæc enim est pax CHRISTI, & tranquillitas
 in agnitione eius, id est, quæ provenit ex cognitione eius per fidē. Pacē, inquit,
 meam do uobis: non quomodo mundus dat, ego do uobis, non turbetur cor ue-
 strum neq; formidet. Sic igitur suam sanctam orditur Petrus salutationem:

Ioan. 14.

1 „ Simon Petrus seruus & apostolus Iesu Christi, his qui coæqualem nobiscum
 „ sortiti sunt fidē, in iustitia dei nostri, & saluatoris Iesu Christi, gratia uobis & pax
 „ adimpleat in cognitione dei & Iesu Christi domini nostri: quomodo omnia no-
 „ bis diuinæ uirtutis suæ quæ ad uitam & pietatem, donata sunt per cognitionem
 „ eius, qui uocauit nos propria gloria & uirtute, per quem maxima & preciosa no-
 „ bis promissa donauit, ut per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ, fugientes
 „ eius quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem.] Gratia inquit, uobis, &
 „ pax adimpleatur, id est, multiplicetur, & quidem sic uobis multiplicetur, quæ ad-
 „ modum omnia diuinæ potestatis eius quæ ad uitam, & uitam quidē sempiternā,
 „ & pietatem quæ est uerus dei cultus pertinet, nobis apostolis donata sunt per ag-
 „ nitionem eius qui uocauit nos per propriam gloriam, ut illi soli gloria & gratiarū
 „ actio deberi intelligatur, & per propriam ipsius uirtutem ac potentiam, nō enim
 „ nostræ potestatis est quod uocamur, per quæ propriam inq; gloriā ac uirtutū pre-
 „ ciosa & maxima promissa nobis donata sunt, remissio scilicet peccatorum, libe-
 „ ratio à diaboli potestate, timore mortis, inferno, dei filiatio, cœlestis hæreditas,
 „ uita æterna. Non autem propter nos solum apostolos, sed ut uos per hæc efficiā-
 „ mini diuinæ naturæ consortes, filij dei, & cœlestis regni hæredes, effugiēdo mun-
 „ danæ concupiscentiæ corruptionem. Hæc continet sanctæ salutationis impreca-
 „ tio, ut quæ omnes fideles qui æquam dignitate & sanctitate cum apostolis acce-
 „ perunt fidem ad quos epistola peruenit, æqualem per omnia in agnitione Christi
 „ gratiam & pacem, & cætera omnia diuinæ regenerationis dona cum ipsis, etiam
 „ exoptat. Quod fieri non potest, nisi uiuant secundum uitam qua diuinæ genera-
 „ tionis & naturæ effecti sunt cōsortes. Hæc est uita fidei & iustitiæ spiritus, quam
 „ doctrina parit euangelica. Ea quidem relicta quæ est secundum concupiscentiam

carnis & mundi, & quam carnis generatio præstat, non spiritus: & hæc est prima uita, quæ nõ est uita, sed corruptela uitæ per ignominiam & peccatũ primĩ Adæ. Illa secunda uita est, quæ uere est uita per gloriam & uirtutem supereminẽtem & omne malum euincẽtem secundi Adæ. Prima uita, terrena est & corrupta, & nõ uita; illa cœlestis & incorrupta, & uita aterna. Mox eos instruit quo pacto inuicẽ conuersari debent, cum sint in agnitione dei fideles, dicens:

- 2 » Vos autem curam omnem subinferentes, ministrare in fide uestra uirtutem, in
 » uirtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem pa-
 » tientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in
 » amore autem fraternitatis charitatem.] Non satis est fidelibus fugere incorru-
 » ptionẽ concupiscentiæ mundanæ uitæ & ueteris Adæ: sed & ad hoc ipsum omniẽ
 » curam diligentiamq; adhibere debent, ut in fide sua subministrent uirtutem, id est
 » studiosam in operibus fidei & charitatis, animi promptitudinem, malitiæ aduer-
 » santem. Et in uirtute illa scientiam, non humanam, sed dei scientiam, id est, cogni-
 » tionem quam uerbum dei & spiritus eius præstant. In hac autem temperãtiam in
 » sanctitate & sobrietate tam corporis quàm mentis, ut hæc non plus sapere uelit
 » quàm oportet, cui & corporis temperãtia in cibo, potu, ieiunijs, uigilijs, & id ge-
 » nus cum discretione spiritus sit adiuncta. In hac temperãtia & sobrietate: patien-
 » tiam, id est aduersitatum tolerantiam, & patientem diuinarum promissionum ex-
 » pectationem. In hac expectatione, pietatem, integrum, purum, et inuiolatum dei
 » cultum. In dei cultu, fraternum amorem, id est, erga fratres & fideles Christi dile-
 » ctionem. In fraterno amore, charitatem, quæ latius fraterno amore se fundit: nam
 » ad deum super omnia, & insuper in deo & propter deũ ad omnes tum fideles tum
 » infideles, notos & ignotos, amicos & inimicos. Et hæc ad deum charitas & pro-
 » ximum, quæ etiam se extendit ad inimicos, comes fidei, gratiæ & spiritus, cõsum-
 » matio omnium est. Qua sublata fraternus amor, nihil est: nulla pietas, sed uanus
 » dei cultus: frustra est patientia, & promissionum dei expectatio: obscura est scien-
 » tia, & uirtus omnis inualida. Imò sine ea fides & spes nihil possunt, sed utraq; mor-
 » tua. Charitas siquidem, omnium charismatum uita. Proinde subdit Petrus:

- 3 » Hæc enim si uobiscum adsint & superent, non uacuos, nec sine fructu uos con-
 » stituent in domini nostri Iesu Christi cognitione.] Hæc, inquit, uniuersa quæ
 » dicta sunt, charitate consummata, si uobis adsint & superent, id est, si ea feceritis,
 » non excidetis aliquando à uita spiritus & iustitia fidei: nõ relinquent uos uacuos,
 » & neq; sine fructu non modo bonorum operum, sed neq; mercedis uestrorum la-
 » borum, in cognitione, id est, fide domini nostri Iesu Christi, quam solum præstat
 Rom. 10. uerbum dei: nam fides est ex auditu, auditus autem per uerbum dei. Sed quis hic
 » mercedis laborum, fructus? Vita aterna. Quæ uanitas & priuatio? Mors aterna.
 » Et ex opposito, qui ad Christi cognitionem uenit, hæc non habens, & in his se nõ
 » exercens: qualis nam sit, detegit Petrus, dicens:

- 4 » Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem acci-
 » piens purgationis ueterũ suorum delictorum.] Cui qui christianum nomen sibi
 » adsciscit, hæc prompta, & quasi ad manum dei beneficio & gratia non adsunt, cæ-
 » cus est: sed ea cæcitate quæ est ignorantia scientiæ dei, qua nulla deterior, nihil di-
 » scernens, sed manu palpans, in obliuionem adductus purgationis suorum ueterũ
 » delictorum, quæ in baptismo & filiorũ dei regeneratione illi facta est, uirtute nu-
 » datus, nudatus sciẽtia dei, patientia, pietate, fraterna dilectione, & uniuersa chari-
 » tate uacuus, & sine fructu operũ spei & spiritus, & mercede uitæ aternæ. Quam
 » ob causam magnifice hortatur fratres, id est fideles omnes Petrus, ut obnixè stu-
 » deant hæc sibi in cognitione dei, in fide sola saluante, sola iustificante & uiuificãte

IESV CHRISTI, iugiter cognitione illa & fide per charitatē bona operando semper retinere, ut in promptu hęc sibi adsint, & tanquam ad manū habeant, & ait:

Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam uestram uocationem & electionem faciatis. Hęc enim facientes, non peccabitis aliquādo. Sic enim abundanter ministrabitur uobis introitus in æternū regnum domini & saluatoris nostri Iesu Christi.] Magis satagite, id est, maiorem potioremq; curam adhibete, ut per bona opera uirtutis, scientiæ, temperantiæ, patientiæ, et reliquorum, in fide & cognitione Christi, certam et exploratā faciatis uestram uocationē & electionem, qua deus uos ineffabili clementia, misericordiā & benignitate uos uocauit ad fidem, & elegit ad hæreditatem filiorum dei, & felicitatem æternam. Illa siquidem illarum gratiarū fructus sunt, & certissima diuinæ uocationis signa. Et certe qui hęc fide, quæ nō secus sine charitate, quàm corpus sine anima quicquid potest, operantur, non peccant aliquando, neq; à uia regni cœlestis deflectentes aberrant unquam; nam sic ipsis à deo non à seipsis, ne quis efferatur extollaturue, abunde suppeditatur ingressus in æternum regnum quod est regnum cœleste, & gloria æterna. Suppeditatur dico per hęc quæ supradicta sunt, quæ nobis in fide à deo donata sunt ad huiusmodi cœlestis regni ingressum necessaria. Et seipsum Petrus & illis & nobis præbet exemplum, ut quamdiu uiuimus in hoc mundo, non desistamus admonere, adhortari, impellere fratres nostros ad pietatē christianam, et si sciētia dei abundant, & confirmati sint in ueritate euangelica, dicēs:

Propter quod uos incipiam semper commonere, de his, & quidem scientes & confirmatos uos in præsentī ueritate. Iustum autē arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare uos in commonitione, certus quod uelox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & dominus noster IESVS CHRISTVS significauit mihi. Dabo autem operam & frequenter habere uos post obitum meū, ut horum omnium memoriā faciatis.] Incipiam, non negligam, non omittā uos de his quæ scilicet fidei sunt & cogitationis CHRISTI, cuiusmodi sunt, uirtus, scientia dei, temperantia, patientia, pietas, fraterna dilectio & charitas semper admonere, tamen si sciatis & confirmati sitis in præsentī ueritate, id est in CHRISTI & euangelij fide. Nec ab re se id facturum dicit, quia id iustum est cum sit apostolus ad id officij commissus, & quia huiusmodi iugis admonitio excitat, etiam scientes & confirmatos, ne fidei & charitatis feruor tepescat. Est enim charitas ut ignis, quæ ut ignis flatu, sic admonitione & sancta adhortatione fouet, qui afflatus quidam est spiritus sancti. Id etiam faciebat tātō diligētius, quod nosset se diu in hoc mundo id non amplius facturum. Sciebat enim ex reuelatione domini nostri Iesu Christi, dum hanc scripsit epistolam, & sanctam admonitionis adhortationem, se non diu super terram uicturum. Vnde cognoscitur senex hanc scripsisse, de quo & dominus prædixerat: Cum autem senueris, alius te cinget, & ducet quod tu nō uis. Et solícite dabat operam Petrus ante sui ex hoc mundo egressum, ut frequēti monitione postquam deposuisset mortales corporis sui exuias, haberent horum omnium post obitum suum memoriā. Et eo magis, quo doctrina hęc non est humana, sed diuina, nihil fabulosum aut arte humana inuentū continens, sed ea quæ aspectu & auditu dei accepta sunt, quæ & ipse uidit & audiuit, dicens:

Non enim indoctas fabulas sequuti, notam fecimus uobis domini nostri Iesu Christi uirtutem & præsentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à deo patre honorem & gloriam, uoce delapsa ad eum huiuscemodi à magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite: & hanc uocē nos audiuimus de cœlo allatā, cum essemus cum ipso in monte sancto.] Indoctas, *σεσοφισμένοις*, fallaces, deceptorias, & quæ iam olim mundū

deceperunt fabulas arbitrarias, ingenio et arte humana excogitatas, scripturarum & prophetarum expositiones nequaquam sequutus est Petrus, cum domini nostri Iesu Christi uirtutem, id est potentiam, & presentiam, id est aduentum eis in carnem nunciauit: sed ipse conspector factus est maiestatis, & gloriose transfigurationis eius, cum nubes lucida obumbravit eum, & Iacobum, & Ioannem, & cum hac uox à magnifica gloria patris prodijt: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite, & hoc testimonium honoris & gloriæ filio attulit. Et hanc ipse uocem, & collegæ eius audierunt è cœlo allatam, cum essent in monte sancto, seu Tabor, seu Libanus, seu quiuis mons alius fuerit, hac gloria Christi & presentia magnificæ gloriæ patris, sanctificatus super omnes alios mōtes. Et nō modo ex apostolis qui uiderunt & audierunt, hæc CHRISTI potestas & aduentus nota esse debent: sed & ex sermone prophetico, qui admodum firmus & inconcussæ ueritatis est. Propter quod subdit Petrus:

Matth. 17.

8 „ Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes
 „ quasi lucernæ lucenti in loco caliginoso donec dies illucescat, ut lucifer oriatur in
 „ cordibus uestris.] Propheticum sermonem firmiorem dicit, id est, admodum fir-
 mum, non quod comparet ad ea quæ ex CHRISTO audierunt & uiderunt, qui-
 bus nihil certius, nihil firmius: siue firmiorē posuit (Et habemus, inquit, firmio-
 rem propheticum sermonem) quod apostoli firmiorem habebant propheticum ser-
 monem dono scilicet CHRISTI, & per spiritum sanctum infusa intelligentia, quam
 illi qui arbitrarias, & ad suum sensum torquentes scripturas, sequebantur prophe-
 ticorum sermonum expositiones, quas Petrus σοφοφισμένους μύθους, id est, egre-
 gias & arte humana confictas fabulas uocat. In quo quidem sermone prophetico
 maxime secundum spiritum, non humanum sensum probat Petrus fideles exer-
 ceri, quamdiu in tenebris huius mundi uersantur. Nā mundus iste, si futurum re-
 spicimus, tanquam tenebrosus est, squalidus carcer est, in quo scripturæ diuinæ ut
 lucernæ quædam sunt, fideles ad ea quæ dei sunt & CHRISTI, illuminantes,
 quousque alterius mundi dies illis elucescat, & lucifer alterius mundi solis æterni
 prænunciatus, oriatur in animabus nostris quæ alterius sæculi limen ingressæ, ad diem
 æternitatis properant. Propheticus etiam sermo in ueteri lege, tanquam lucerna
 in tenebroso squalidoque loco lucet: siquidē lex uetus, umbra & figura est: cui qui
 nondum fidei gratiam adepti sunt aut non plenè, bene faciunt si attendant, quia
 mysteria Christi & fidei nostræ continet inuoluta, donec illis dies Christi, dies no-
 uæ legis illucescat, & lucifer, id est, euangelium ueri solis iustitiæ qui CHRISTVS
 est, prænuncium, oriatur in cordibus eorum. Veruntamen in eiusmodi exercita-
 tione non est temere præsumendum, nō est suæ prudentiæ innitendum, suo sensu
 ingrediendum, quod subiungit Petrus, dicens:

9 „ Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia scripturæ propria interpre-
 „ tatione non fit. Non enim uoluntate humana allata est aliquando prophetia, sed
 „ spiritu sancto inspirati, loquuti sunt sancti dei homines.] Declarat hic quo pa-
 cto habebant propheticum sermonem firmiorem, quam ij qui expositione huma-
 na illum se intelligere confidebant. Nam prophetia quam scriptura sacra continet,
 non fit peculiari humanæ mentis interpretatione, id est enunciatione, ut humanæ
 scripturæ: quandoquidem non uoluntate humana, non placito hominū adducta
 est unquam prophetia, sed spiritu sancto afflata, loquuti sunt sancti dei homines.
 Quare non est nostræ mentis, sed diuinæ eius sensum, intelligentiamque præstare:
 nec unquam humano sensu capi potest: nisi diuina luce per spiritum dei qui au-
 tor est prophetiæ, illustretur. Ad omnem igitur diuinam scripturam, sensus noster
 humilietur, ut nō agat, sed agatur. Sic ergo mentes nostras diuina lux spiritus ir-
 radiet

radiet, ut sacrarum literarum, quemadmodum apostoli intelligentias capiētes, in fide domini nostri IESU CHRISTI filij dei, uirtutem, scientiam, temperantiā, spiritualis gratiæ dotes, quarum Petrus nos admonuit, cum cōsummante omnia charitate consequamur, ad laudem & gloriam patris æterni, & filij eius, in quo solo illi complacet, & spiritus sancti, qui deus unus in magnifica & supereminenti gloria uiuit & regnat per immensa seculorum secula. Amen.

CAPVT SECVNDVM.

10 **F**ERVNT uero & pseudo-
prophetæ in populo, sicut et in
uobis erūt magistri mendaces,
qui introducent [sectas] perdi-
tionis, & eū qui emit eos [deū]
negant, [superducentes sibi] celerem perditio-
nem. Et multi sequentur eorum [luxurias,]
per quos uia ueritatis blasphemabitur, & in aua-
ritia [fictis uerbis] de uobis negociabunt. Qui-
bus iudiciū iam olim non [cessat,] & perditio
eorum nō dormitat. Si enim deus angelis [pec-
cantibus] nō pepercit, sed [rudentibus inferni]
detractos in tartarum tradidit ► cruciandos
in iudicium [reseruari:] & [originali] mundo
non pepercit, sed octauum Noë iustitiæ præco-
nem custodiuit, [diluuium] mundo impiorum
[inducens,] & ciuitatēs Sodomorum & Go-
morræorum in cinerem [redigens,] euerfione
damnauit, exemplum eorum qui impie acturi
sunt ponens, & iustum Loth oppressum à ne-
fandorum ► iniuria ac [luxuriosā] conuersa-
tione eripuit. Aspectu em̄ & auditu iustus erat,
habitans apud eos ► qui de die in diem animā
iustam iniquis operibus [cruciabant.] Nouit
[deus] pios de tentatione eripere: iniquos ue-
ro in diē iudicij reseruare [cruciandos. Mag-
gis] autem eos qui post carnem in concupiscen-
tia immunditiæ ambulant, dominationēq; con-
temnunt audaces, [sibi placentes, sectas nō me-
tuunt introducere, blasphemātes.] Vbi angeli
fortitudine & uirtute quū sint maiores, nō por-
tant aduersum se [execrabile] iudiciū. Hi uero
uelut irrationabilia [pecora, naturaliter] in [ca-
ptionem & in perniciem] in his quæ ignorant

ANNOT.

hereses, αἱρέσεις.

dominum, patrem familias, δεο
σπότηρ. adducentes sibi ipsi,
ἐπάγοντας ἑαυτοῖς.

perniciēs, exitia, τὰς ἀπω-
λείας.

factitijs, compositis sermonibus,
πλαστοῖς λόγοις.

tardat, ἀργεῖ.

qui peccauerūt ἀμαρτησάντων
catenis caliginis, σαρῶς ζόφου.

reseruatos, τετηρημένους,
antiquo, ἀρχαῖς.

diluuio inducto, κατακλυσμῶ
ἐπάξει.

redactas, τεφρώσας.

in luxuria per, ἐν ἀσελείᾳ.

cruciabat, ἐβασάνιζεν.

dominus, κύριος.

qui cruciantur. Maxime, κολλὰ
ζομλίους, μάλισα.

peruicaces, glorias non uerentur
blasphemare, ἀνθάδεις, δόξας οὐ
τρέψισι βλασφημῶντες.
apud dominum, παρὰ κυρίου.
maledicū, βλάσφημον. anima
lia suapte natura nata, ζωάφυσικὰ
γεγεννημένα. prædam &
corruptionem, εἰς ἀλωσιν ἡρώ
φθοράν.

blasphemantes, in corruptione sua peribunt, [percipientes] mercedem iniustitiæ. Voluptatem existimantes diei delicias, [coinquinationis] & maculæ, delictis affluentes, in [conuiujs suis luxuriantes uobiscum,] oculos habentes plenos [adulterij, incessabilis delicti, pellicientes] animas instabiles, cor exercitatum in [auaricia] habentes, maledictionis filij, derelinquentes rectam uiam errauerunt, sequuti uiam Balaam [ex Bosor,] qui mercedem iniustitiam amauit, [correptionem] uero habuit suæ [uesaniæ.] Subiugale mutum animal, in hominis uoce [loquens,] prohibuit prophetæ
 14 insipientiam. Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ [turbinibus] exagitatae, quibus caligo tenebrarum† reseruatur. [Superbia enim uanitatis loquentes, pelliciunt] in desiderijs carnis luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui in errore [conuersati], libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius & [seruus est.] Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione dñi nostri & saluatoris IESU CHRISTI, his rursus implicati superantur, facta sunt eis [posteriora, deteriora prioribus.] Melius enim erat illis non [cognoscere] uiam iustitiæ, quam post agnitionem, retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato. Contigit enim eis illud ueri prouerbij: Canis reuersus ad suum uomitum; et, Sus lota [in uolutabro] luti.

reportantes, κομιούμνοι.

labes, σπιλοι.

in fallacijs suis conuiuantes uobiscum, εν ταϊς απαταις αντην συνουωχουμνοι μιμ. adulteræ & irrequietos a peccato, inescantes, μοιχαλιδος ηεν ακαταπαυσους αμαρτίας, δελεάζοντες, pluris habedi cupiditatibus, πλεονεξίας.

filij Bosor, τδ βοσδρ.

redargutionem, ελεγεμ.

iniquitatis, παρανομίας.

uociferatum, φθεγγάμνωμ.

procella, απ λαύλαπος.

in æternum, εις αιώνα.

Tumida enim uanitatis loquuti, inescant, η πέρρογκα γρ ματαιδοτητος φθεγγάμνοι δελεάζουσιν petulantij eos qui uere aufugerunt illos, ασελγείας τους οντως αποφυγοντας τους. conuersamur, αναστραφόμωους. seruituti addictus est, δελούλωται.

postrema deteriora primis, τα εσχατα χειρονα τη πρώωτη, cognouisse, επεγνωκένου.

ad uolutabrum, εις κύλισμα.

COMMENT. IN CAP. SECUNDVM.

Aulo ante de ueris prophetis loquutus est Petrus apostolus, quorum qui doctrinam intelligētiamque sequuntur, ueri doctores sunt: nunc de pseudoprophetais qui propheta non sunt, sed falsi prophetae, ut & quod falso dicitur aurum, aut falsum aurum, non est aurum: quorum errorem sequentes, pseudodidascali, & falsi & mendaces magistri dicuntur. Nec abs re sanè, cum magistri officium sit docere, ipsi uero non doceant, sed sub specie doctrinae, multiplici errore inuoluant atque seducant. Quod hunc in modum aperit Petrus:

39 " Fuerunt uero & pseudoprophetae in populo, sicut & in uobis erunt magistri
 40 mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos deum, negant, superdu-

superducentes sibi celerem perditionē.] Prophetat de ijs Petrus & de tempore quod tunc imminerebat, & de eo quod longe futurū erat. Et falsos prophetas in populo tum Hebraico, tum gentili olim fuisse, satis constat ex sacra historia. In populo quidem Hebraico, ut apud Hieremiam scriptum est: Apprehenderunt eum sacerdotes & prophetae, & apud Zachariam: Et pseudoprophetas & spiritū im-
mundū auferam de terra. In populo gentili fuerunt pseudoprophetae idolorū, & hi fuerunt magistri errorū, qualis fuit Balaam filius Beor, ex Numerorū historia notus. Et magistros mendaces qui introduxerunt sectas perditionis, id est, dogmata contraria doctrinae CHRISTI, doctrinae euangelicae, prophetarum, & apostolorum, etiam statim post tempora Petri fuisse quamplurimos, cognoscent qui legent Ireneum, Eusebium, Epiphaniū, & si qui sunt similes, quales fuerunt Cherinthus, Menander, Marchion, qui deum ipsum qui illos precioso sanguine suo redemerat, negauerunt: sed hi celerem inuenerunt perditionem: siquidem ex hac uita quae breuis est, cito ruerunt in interitum sempiternum. Et de ijs qui illos erroris magistros sequentur, consequenter prophetat, dicens:

Hiere. 26.
Zach. 13.

11 » Et multi sequentur eorum luxurias, per quos uia ueritatis blasphemabitur, & in auaricia fictis uerbis de uobis negociabuntur, quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorū nō dormitat.] Vt magistri ueritatis qui spiritu dei aguntur, puri, sancti, & casti sunt, ueraces, euangelici, spirituales, nequaquam terrenis, sed solis coelestibus bonis inhiantes, solum quæstum existimantes pietatem, purumque dei cultum, ita magistri erroris, spiritu maligni aguntur, impuri sunt, im-
mundi, luxurijs dediti, mendaces, euangelio contrarij, carnales, solis terrenis, contemptis coelestibus bonis, inhiantes, per quos uia ueritatis, id est doctrina CHRISTI blasphematur, male audit, execratur, eam adulterantes & corrumpentes, & in auaritia fictis uerbis, id est, hypocrisis in doctrina & uita quæstū sibi cōparātes, & hoc pacto de omnibus negociātes, quorū cōdemnatio iam olim, id est, ab æterno definita non tardat, & eorum perditio nō dormitat. Et huius rationem subdit Petrus, dicens:

12 » Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detra-
ctos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reseruari, & originali mundo nō pepercit, sed octauum Noë iustitia præconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens, & ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens euerfione damnauit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens, & iustum Loth oppressum à nefandorum iniuria, ac luxuriosa conuersatione eripuit, aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam iustā iniquis operibus cruciabant. Nouit deus pios de tentatione eripere, iniquos uero in diem iudicij reseruare cruciandos.] Iudicium eorum non tardat, & perditio non dormitat: quia si angelis qui peccauerant deus non pepercit, sed catenis caliginis in tartarum præcipitatos tradidit in diem iudicij cruciandos, seruatos ad æternum supplicium, exemplum est, quod eorum ex æterno dei decreto iudicium non cessat, & condemnatio non dormitat. Si originali, id est primauo, & à creatione recenti mundo, qui corruerat uiam suam (quod cognoscitur ex Genesi) non pepercit, sed aquis diluuij (solo Noë iusto præcone iustitiæ, & familia eius ereptis) funditus deleuit: quomodo illi putent iudiciū dei erga se cessare, & condemnationem suam sopiri & dormire? Et ex eadem historia ciuitatibus Sodomorū & Gomorrhæorum foedissimis uoluptatibus inquinatis nō pepercit, sed igne & sulphure de cælo pluyente in fauillam & cinerem redegit, & solum Loth iustū aspectu & auditu nefanda uidere abhorrētem atque audire, facto et uerbo, ab impijs oppressum, ab infanda impiorū cōuersatione cum uxore & liberis eripuit.

Gen. 7.

Gen. 9.

Quis ergo non uidet iudicium illorum non cessaturū, nec condemnationis euentum in irritum abiturum: Et hanc ciuitatum illarum damnationem fecit deus exemplum posteris, ne cōsimili dei contemptu & uitæ impuritate peccare auderēt. Quod autem iustos, Noë & Loth, & aliquot de familia eorū, deus propter se, & eximiam suam bonitatem, etsi ipsorum gratia fecisse uideretur, de illis periculis liberauit, hoc nobis certissimum & indubitabile est argumētum, quod deus nouit pios de periculorum quantumcūq; magnorum afflictionibus, ac secreto dei iudicio probationibus eripere, & contrā, impios perdere, & in diem iudicij reseruare amplius cruciandos. Et nunc dæmones cruciantur, & impij cruciantur: sed multo acerbius post nouissimum diem, suprema damnationis eorum data sententia, cruciabuntur. Quid igitur facient impij qui CHRISTO aduersantur, qui sectas introducunt contra dei euangelium, qui ad suum sensum ipsam peruertunt ad suam libidinem, ad ambitionem, ad lucrum, quæstum, & omnimodam auaritiā abutentes, uerbum dei blasphemant, uituperant, & execrantur, neq; deum, neq; terribile eius iudicium formidantes: At qui in hoc mundo iusti sunt, aspectum, auditum, & omnes sensus ut Loth iustus puros habent, non uolentes uidere aut audire, facta aut uerba deum & ueritatem eius offendentiā, sine animi cruciatu, & animæ dolore. Non loquuntur, non agunt quicquam quod deum offendant, in gustu temperantes, in tactu sancti, se totos in deum reiicientes, animam habentes dei templum, non cogitantes nisi sancta & iusta: sunt fideles, sunt euangelicā doctrinam amplectentes, ceteras reiicientes. Impij autē contrā, omnes sensus impuros habent, aures detractationibus patentes, oculos impudicitij, sermones habent prophanos, gustus intemperantes, & tactus immundos: immūda uolucres, sues in omni uitiorum cœno se uolutantes, & totam animam habentes pollutam: domicilium malignorum: sunt infideles, sunt euangelicæ uitæ aduersantes, & alia uitæ instituta suscipientes. Et si deus antiquos peccatores perdidit nondum mundo per uerbum dei illuminato, eos reseruans amplius in extremo iudicio cruciandos, multo magis perdet ad maiores cruciatus reseruatos eos qui mundo iam per doctrinam ueritatis illuminato, tam perditis moribus nouas præter uerbum dei introducent, aut introduxerunt sectas, quod subdit Petrus, dicens:

- 13 » Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant,
 » dominationemq; contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt intro
 » ducere, blasphemantes, ubi angeli fortitudine & uirtute cum sint maiores, non
 » portant aduersum se execrabile iudicium. Hi uero uelut irrationabilia pecora, na
 » turaliter in captionem & in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes, in cor
 » ruptione sua peribunt, percipientes mercedē iniustitiæ: uoluptatem existimantes
 » diei delicias, coinquinationis & maculæ, delicijs affluentes, in conuiujs suis luxu
 » riantes uobiscum, oculos habentes plenos adulterijs, & incessabilis delicti, pellic
 » cientes animas instabiles, cor exercitatum in auaricia habentes, maledictionis filij,
 » derelinquentes rectam uiam errauerunt, sequuti uiam Balaam ex Bosor, qui mer
 » cedem iniquitatis amauit, correptionem uero habuit suæ uesaniæ. Subiugale mu
 » tum animal in hominis uoce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam.] Vt ma
 » gistri spiritus dei, & eorum sequaces, post spiritum in omni puritate & sanctimo
 » nia uitæ ambulant, sic magistri spiritus erroris, & eorum sequaces, post carnem
 » in omni inquinacione uitæ & concupiscentiarum immundicia ambulāt. Illi uelut
 » angeli, dominatorem omnium uenerantur & colunt. Hi contemnūt, & à pietate
 » uerocq; cultu auertunt. Illi, humiles & timorati in doctrina euangelij manētes. Hi
 » audaces, & in suis opinionibus pertinaces ac temerarij, non uerentes sectas &
 » peruersa dogmata introducere blasphemantes, id est, de deo et contra deum male
 » sentientes

sentientes & loquentes, cum angeli qui & fortitudine & potestate sunt maiores, non portent aduersum se blasphemiae iudicium, cum deum timeant blasphemare. Quid igitur hi blasphemi facient? Illi, spiritu uiuentes laqueos daemouum effugiunt, scientiam dei habent, benedicunt, iustitiae fidei & pietatis fructum recipient. Hi carne uiuētes, ueluti bruta animalia suapte natura in captionem & ad occisionem genita, quae dei sunt ignorant blasphemantes, & in pernicie sua interibunt, mercedē iniustitiae & impietatis suae reportantes. Illi carnem spiritu mortificant, uoluptatesque eius diffugiunt. His contra, uoluptates carnis, summas aestimant diurnas delicias. Illi sanctitas sunt & puritas, in conuiujs temperantes, oculis casti, nunquam delinquentes, sermonibus sanis animas ad pietatem allicientes, cor caecatum auaritia non habentes, sed liberalitate & misericordia plenum. Contra, hi sunt maculae & labes in conuiujs, delicijs & intemperantijs affluentes, inter fideles conuiuantes, oculos habent impudicos aliqua implentes adultera, peccare non cessant, malis sermonibus & doctrinis, instabiles fide animas in perniciem impietatis pertrahunt, cor excacatum auaricia habentes, illiberalitate & immisericordia plenum. Illi sunt benedictionis filij, sequentes uiam CHRISTI, omnem errorem declinantes. Hi uero sunt maledictionis filij, qui relicto euangelio quae est recte uiuendi uia, sequuti sunt uiam Balaam filij Bosor, qui (ut Numerorum prodit historia) mercedem iniquitatis amauit, & quem asina in modum hominis loquens coarguit, eiusque insipientiam populo dei maledicere uolentis repressit. Tales sunt magistri erroris, qui relicta uia spiritus, sequuntur uiam carnis, & doctrina uerba quae est uerbum dei & euangelium pacis, post peregrinas abducuntur & inuentiones humanas. Et non solum tales, sed & insuper quales sint, amplius depingit Petrus, dicens:

Num. 22.

14. Hi sunt fontes sine aqua, & nebulae turbini-
 bus exagitatae, quibus caligo tene-
 brarum reseruatur. Superba enim uanitatis loquentes, pelliciunt in desiderijs car-
 nis luxuriae eos qui paululum effugiunt: qui in errore conuersantur, libertatem illis
 promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis, a quo enim quis superatus est, hu-
 ius & seruus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione do-
 mini nostri & saluatoris IESU CHRISTI his rursus implicati superantur, facta sunt
 eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere uiam iu-
 stitiae, quam post agnitionem, retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est san-
 cto mandato. Contigit enim eis illud ueri prouerbij: Canis reuersus ad suum uo-
 mitum, & Sus lota in uolutabro lutu.] Fontes hi sunt sine aqua, quia uidentur
 promittere doctrinam salutis & uitae, quam nullam habent, sed purae feces sunt quas
 pro purissimo & euangelico fonte dant epotare. Nebulae turbini-
 bus exagitatae, imbrem caelestis doctrinae pollicentur, sed non spiritu afflantur, uerum procella
 turbini maligni propelluntur, suntque hi caliginibus aeternarum tenebrarum re-
 seruati. Et merito quidem, quia dum sensu carnis suae superba uanitatis suae, id est
 uanae suae doctrinae uerba loquuntur, pelliciunt & inescant in desiderijs huius do-
 ctrinae & uanitatis, uoluptatibus carnis eos qui per uerbum dei illas uere effuge-
 rant. Inescant insuper & eos qui errore & infidelitate conuersantur, libertatem il-
 lis per traditiones suas promittentes, cum ipsi sint serui corruptionis, peccati &
 carnis. Nam a quo quis superatus est, huius seruituti addictus est, superati autem
 sunt a corruptione, peccato & carne. Et ipsi, & qui per eos seducti a doctrina spi-
 ritus ad carnem reciderunt, multo deteriores ijs sunt qui nunquam euangelij uer-
 bum audiendo, deum nouerunt. Nam si in cognitione domini nostri & saluatoris
 IESU CHRISTI sordes & inquinamenta mundi, id est, peccata carnis aufugerunt,
 sacris undis abluti, & his rursus impliciti superantur, facta sunt illis postrema de-

teriora prioribus, siquidem satius fuisset illis, si uiam iustitiæ, fidei & spiritus non nouissent, quàm postea quàm nouerunt, à sancto quod eis per sanctum euangeliū CHRISTI traditum est, mandato, pedem reuocare, & retrorsum cōuertī, & doctrinæ erroris intēdere. Verum euenit eis illud ueri adagij: Canis reuersus ad suū uomitum, & Sus lota ad uolutabrum luti. Vt enim nihil iuuat canem euomuisse, si uomitum suum resorbeat, & suam lotam à luto, si rursus in lutum se cōuoluat: sic & ijs qui in bona fidei confessione peccata sua euomuerunt, id est, illis dimissa sunt nihil illos iuuabit, si illa carnem sequendo resumant. Et quid tibi prodest te esse lotum à peccatis, à sordibus concupiscentiarum carnis in baptisate: si iterū iisdem te sordibus concupiscentiarū carnis inquinās? Nonne perinde est ac suam lotam, in lutū reuolui? Et certe qui fide loti sunt in sanguine domini nostri IESU CHRISTI, qui omnium uerum baptisate, & ab omnibus peccatis lauacrum est, & id uia fide sentit, non relabuntur ad peccatum, spiritu CHRISTI illos defendente: spiritus CHRISTI in illis uiuit, & caro moritur. O illius nobis felix uita, & huius mors necessaria: mortua caro, hostia est deo, uiua est abominatio. Quapropter uideamus ne canes immundi apud deum iudicemur, ne sues immunda: sed qui preciosissimo sanguine domini nostri IESU CHRISTI mundati, & super niuem dealbati sumus, nunquam inquinemus uestem nuptialē, cum qua uocamur ad nuptias cœlestis agni pro nobis immolati. Quod si errore humano, humanaq; infirmitate aliquando inquinata fuerit, ad lauacrum confugiamus, id est, confiteamur CHRISTO deo nostro contractas sordes qui nunquam non lauat ex corde ueniam petentes, plenamq; in ipso fidem fiduciamq; habentes, qui occurrit reuertentibus, qui requirēs imponit humeris suis oues errantes, iniquationem omnē post resumptam gratiam fugientes. Ad quod nos adiuuet purificationis autor, ueniamq; largitor CHRISTVS IESVS: cuius patri miserationū fontī, per ipsum & cum ipso sit in secula benedictio. Amen.

CAPVT TERTIVM

ANNOT.

15 **H**ANC [ecce] uobis charissimi secundam scribo epistolam, in quibus uestram excito in commonitione syncerā mentem, ut memores sitis eorū quæ [prædixi] uerborum à sanctis prophetis, & [apostolorum uestrorum præceptorum] domini & saluatoris.

16 Hoc primum scientes quod uenient in nouissimis diebus ► in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: Vbi est promissio, ► aut [aduentus] eius? Ex quo em̄ patres dormierunt, omnia sic perseverāt ab initio [creaturæ.] Latet enim eos hoc uolentes, quod cœli erant prius, & terra, de aqua & per aquam consistens dei uerbo, [per quæ] ille tunc mundus aqua inundatus perijt. Cœli autem qui nunc sunt, & terra, eodē uerbo [repositi sunt, igni reseruati]

iam, ἡ δὲ κ.

prædicta sunt, προεβημενων. & ab apostolis uestris præcepti, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν ἐντολῆς.

τῆς παρρησίας.

creationis, creature κτισσεως.

per quos scilicet cœlos anceps, δι' αὐτῶν.

reposita sunt, igni reseruata.

reseruati] in die iudicij † perditionis impiorū ho-
 minum. Vnum uero hoc non lateat uos [charis-
 simi,] quia unus dies apud dominum sicut mille
 anni, & mille anni sicut dies unus. Nō tardat do-
 minus promissionem suam, sicut quidam † exi-
 stimant, sed [patienter agit propter uos,] nolens
 aliquos perire, sed oēs ad poenitentiam [reuer-
 ti.]
 18 Adueniet autem dies domini ut fur, † in quo
 cœli [magno impetu] transient, elementa uero ca-
 lore soluentur, terra aut & quæ in ipsa sunt, ope-
 ra exurentur. Cum igitur hæc omnia dissoluēda
 sint, quales oportet uos esse in sanctis conuersatio-
 nibus & pietatibus, expectantes & [properātes
 in aduentum] diei [domini, per quem] cœli ar-
 dentes soluentur, et elementa ignis ardore [tabe-
 19 scent.] Nouos uero cœlos, & nouam terram
 [& promissa] ipsius expectamus, in quibus iusti-
 20 tia habitat. Propter quod charissimi hæc expe-
 ctantes, satagite, immaculati & [inuiolati] ei inue-
 niri in pace, & domini nostri IESV CHRIS-
 TI longanimitatem, salutem arbitramini, sicut
 & charissimus frater noster Paulus secundū da-
 tam sibi sapientiam scripsit uobis, sicut & in om-
 nibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus
 sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti &
 instabiles deprauāt, sicut & cæteras scripturas ad
 21 suam ipsorum perditionem. Vos igitur [fra-
 tres,] præscientes, custodite ne [in sapientium er-
 rore traducti,] excidatis à propria firmitate.
 22 Crescite uero in gratia & in cognitione domi-
 ni nostri & saluatoris IESV CHRISTI. Ipsi glo-
 ria & nuuc, & in diem æternitatis. Amen

COMMENT. IN CAP. TERTIVM.

15 T prima & hac secūda epistola eos ad quos scribit, & nos per eos
 maxime omnium admonet esse attentos ad scripturas prophetarū
 qui de fide nostra pronunciarunt, & qui similia ijs quæ dixit dixe-
 runt, & ad dicta sua & apostolorum, quæ sunt mandata domini &
 saluatoris nostri, quæ & plenissime cognoscuntur in euangelijs &
 apostolicis epistolis, & ad hos fines hanc secūda se scripsisse fate-
 15 Hanc ecce uobis charissimi secundam scribo epistolā, in quibus uestram exci-
 20 to in commonitione synceram mentem, ut memores sitis eorū quæ prædixi, uer-
 25 borum à sanctis prophetis, & apostolorum uestrorum, præceptorum domini &

† ε, κρθ].

dilecti, αγαπητοι, & infra.

† tarditate, βραδυτητα.
 longanimus est erga nos, μακροθυμει εις ημας,
 recipere, χωρησαι.
 † in nocte, εν νυκτι.
 magno stridore, φοιησδωρ.

accelerantes aduentum, σπευδοντας την παρουσιαν.
 dei, ob quam, refert diem, θεου, δι ην. liquecent, τικετα;

iuxta promissum, κατὰ τὸ ἐπαγγελμα,

incontaminati, irreprehensibiles, ἀμώμητοι.

dilecti, αγαπητοι.
 prophetarum errore simul ab-
 ducti, αθεσμων πλανη συνωπαχθεντες.

„ saluatoris.] Hanc (inquit) ecce uobis dilecti secundam scribo epistolam, in quibus scilicet tum illa prima, tum hac secunda excito & extimulo per commonitionem uestram synceram, id est puram in fide, & integram mentem, quibus nihil si dei subtractum est, ut memores sitis eorū quæ à sanctis prophetis prædicta sunt, & præceptorum domini & saluatoris nostri ab apostolis uestris. Prophetæ prædixerunt CHRISTVM uenturum, et nouam legem, nouaq; uitæ instituta allaturū, quæ apostoli post domini saluatoris nostri è mundo ad patrem ascensum, primi mundo intulerunt. Verum propheta nos adhuc præmunit aduersus infidelitatē impiorum, qui erunt in nouissimis temporibus, qui neq; credent euangelio, neq; promissionibus dei de supremo iudicio in fine mundi, de bonorū in perpetuitate uitæ, summa felicitate, & malorum in suppliciorum perennitate extrema calamitate. Super qua re, præfago spiritu ipsos admonet, & posteros, dicens:

16 „ Hoc primū sciētes, quod uenient in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias cōcupiscētias ambulantes, dicētes: Vbi est promissio, aut aduētus eius? Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ.]

Sapient. 2. Impiorum non crediturorum uerbo dei & euangelio, neq; uitam futuram quæ bonis aeterna erit ad gloriā, malis uero ad suppliciū, sed animas cum corporibus interituras, mundumq; uices suas semper ut nunc & olim agiturum, erunt uerba qualia fermè legimus in Sapientia, eorum qui dicebant: Exiguū & cum tardio est tempus uitæ nostræ, & non est refrigeriū in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis; quia ex nihilo nati sumus, & post hæc erimus tanquā non fuerimus. Et subinde: Vino precioso & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant: nullum præter sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Qui cum similia non recte cogitabunt, CHRISTI doctrinam abnegantes, addent: Vbi est promissio aduentus eius ad iudiciū? ex qua enim die patres nostri dormierunt, id est, mortui sunt, sic omnia ab initio creaturæ permanēt. Hi sunt qui simplicibus illudūt, pessimis uerbis probos mores corrumpentes. Hi sunt, qui post suæ carnis concupiscentias, & cupiditatum illecebras ambulant. Et hi multa impietate & ignorantia, sed quam uolentes incurrerunt, talia profundent, & noluerunt exemplo rerum præteritarū futura intelligere, ex typo ueritatem, ex umbra lucem, & ex diluculo diem, quod insinuat apostolus, dicens:

17 „ Latet em̄ eos hoc uolentes, quod cœli erant prius, & terra de aqua, & per aquā consistens dei uerbo, per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit. Cœli autē qui nunc sunt & terra, eodem uerbo repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij & perditionis impiorum hominum.] Iis qui fuerunt temporibus Noë ante diluuium, ipse accepto uerbo dei, prædicebat interitū uniuersæ carnis, & seculi illius finem: qui uidentes arcam in dies fabricari, manebant increduli, & nihilominus quàm prius intendebant uoluptatibus carnis ac corruptionibus, donec finis uniuersæ carnis iuxta uerbum domini aduenit, & innouatus est mundus primordiali deleto. Hi sunt figura eorum qui erunt in nouissimis diebus. Noë figura prophetarum & apostolorum: arca, ecclesiæ quam ipsi ædificauerunt, finis illius seculi, finis mundi. Etsi nullus nisi in arca saluari potuit, & hoc per aquam, nullus profecto in fine mundi saluabitur nisi in ecclesia, & hoc per baptismum. Innouatio cœli & terræ sub Noë: figura nouorum cœlorum & nouæ terræ, post uniuersalem pyrosin & mundi conflagrationem. Sed hoc illi nouissimorum temporum, ad suā salutem dum fabricatur arca, id est, ecclesia intelligere nollent, & increduli manebunt. Quapropter illi extra ecclesiam, ut olim alij extra arcam, peribunt. Cœli, inquit, erant olim, id est, ab exordio mundi: & terra ex aqua, id est, extra aquam, & per

& per aquam, id est super aquam, uerbo dei consistens. Extra quidē aquam quid ni uerbo dei constat, dicente Mose? Dixit uero deus: Congregentur aquae quae sub caelo sunt in locum unū, & appareat arida, & factum est ita. Et rursus Esdra: Tertia die, imperasti aquas congregari in septima parte terrae: sex uero partes siccasti & conseruasti, ut ex his sint coram te ministrantia seminata à deo & culta. Verbum enim tuum praecessit, & opus statim fiebat. Super aquam uero, dicente propheta: Qui firmavit terram super aquas. Sed qui hi caeli qui olim & à principio erant? Hi profecto caeli aërii erant, supra quos aquae nubium feruntur, de quibus dicitur: Benedicite aquae omnes quae super caelos sunt domino. Et rursus: Laudate eum caeli caelorum, & aquae quae super caelos sunt, laudent nomen domini. Siquidē omne quod à terra & aqua in sublime oculis facile peruiū est & penetrabile uisu, caeli dicuntur. Et per hos caelos tempore Noë inundatus mundus perijt, & caelos illos & terram aquarum copia demersit. Sed peracto diluuiō caelos reparaui, facile uisui in sublime peruios, & terrā ut uoluit discooperui ab aquis, & perseverant caeli peruios oculis, & terra discooperta aquis, usque ad haec tempora, ueluti thesauri diuinae bonitatis repositi. Seruantur nihilominus & hi caeli & haec terra, & caetera elementa igni conficienda in nouissimo die, qui dies iudicij est, & dies perditionis impiorum hominum, sicut scriptum est: Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Non ergo acquiescendū est impijs, illusoribus & incredulis, dicentibus: Vbi est promissio aduentus eius? Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturae, nam id falsum est, ut ostensum est, & ueritati contrarium. Nam & certo certius adueniet dominus, neque semper mundus ut nunc est ab initio conditae naturae perseverauit, cum tempore Noë noua terra & noui caeli sint repositi. Neque perseverabunt, sicut scriptum est: Vidi caelum nouū, & terrā nouam. Primum enim caelum, & prima terra abiit. Quare longa mora nihil nos ad hoc suspicandum debet mouere; quia quod nobis longum est, nihil est ante deū, ante quem mille anni tanquam dies hesternae quae praeterijt, Ideo nos admonet Petrus, dicens:

18 „ Vnum uero hoc non lateat uos charissimi, quia unus dies apud dominū, sicut
 „ mille anni, & mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promissionem suā,
 „ sicut quidam existimant, sed patienter agit propter uos, nolens aliquos perire, sed
 „ omnes ad poenitentiam reuerti.] Quia uniuersum tempus septem diebus currit,
 & mille anni ante dominum ut dies unus: existimauerunt nonnulli septem milibus annorum mundi cursum finiendum, ex hoc loco coniecturam capientes. Verum haec coniectura humana, infirma & inualida est, quandoquidem solus deus nouit numerum electorum, qui cum cōpletus fuerit adueniet iudicium. Sicut respondit archangelus animabus iustorum apud Esdrā, sciscitantibus quando ueniret fructus arcae mercedis earum, dicens: Quando fuerit impletus numerus minimum in uobis, quoniam in statera ponderauit seculum, & mensura mensurauit tempora, & numero numerauit tempora, & non cōmouit nec excitauit usque dum impleatur praedicta mensura. Quod enim in longum differtur aduentus domini, hoc non est (ut existimant) quod omnia sic semper sint mansura, sed est longanimitatis dei immensa benignitas, quae non uult ullos fidelium perire, sed omnes qui delinquant ad mentē redire & resipiscere, quod est, ad poenitentiam reuerti. Qui si non redeunt, non id dei uoluntate fit (nam uita in uoluntate eius) nō longanimitatis eius bonitas in causa est, sed auersio, ingratitude, & iniquitas nostra, quae quo minus impleatur ille electorum numerus, & in longius protrahatur adimpletio promissionis dominici aduentus, in causa est. Diaboli diem illū timent, cognoscentes certo certius diem esse suae condemnationis, & idcirco quantum possunt

Gen. 1.

4. Esdrae 6.

Psal. 135.

Dani. 3.

Psal. 148.

Psal. 96.

Apoc. 21.

Psal. 89.

4. Esd. 4.

Psal. 29.

accelerationi eius obicem ponūt. Nos uero miseratione dei electi, nequaquam illum timere debemus, sed optare: & totis uiribus secundum fidem & spiritum conuersando, pie, sancte, & iuste uiuendo, cooperari ut cito impletum sit regnum CHRISTI, pro quo nos docuit iugiter orare dicendo: Adueniat regnū tuum, quod esse non potest, nisi impleto numero electorū, quo impleto uenit repente dies domini tanquam fur, & tunc cessabit omnis in deum offensa, quod summopere est optandum. Illiſa iacebit maligni potestas, & sola laus & gloria, & perennis obedientia in regno dei & domini nostri IESU CHRISTI manebūt. Propter quod subiungit Petrus:

19 „ Adueniet autem dies domini ut fur, in quo cœli magno impetu transient, elementa uero calore soluētur; terra autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurent. Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint: quales oportet uos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei domini, per quæ cœli ardentis soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Veniet dies domini ut fur ex improviso, & cum minime expectabitur, ne quis frustra cōiecturis illum se agnoscere posse putet: si non potest quot saluandi sunt nosse, quotque saluati sunt, & quot & quando saluandi, temere illum diffinit. Et in illa die mundus, ne ullæ sordes iniquationum diuinæ offensionis supersint, igne purgabitur: & dissoluentur elementa, terra, aqua, aër, quæ diuinæ offensionis se præbuerunt impijs instrumenta. Quæ cum ita esse cognoscimus, tum ex ijs quæ hic apostolus diuino spiritu ad nos scribit, tum ex alijs sanctorum eodem spiritu afflatorum scripturis, quales nos esse decet in sanctis conuersationibus, fide fortes, charitate feruentis, spiritu ambulantes, & omnimodis erga deū synceris cultibus utentes, cultui dei nullum alium miscentes cultum, alioqui syncerus purusque non esset, expectantes, & non modo expectantes, sed & quantum in nobis est, accelerantes aduentum diei domini, in quo cœli ardentis soluentur, & elementa ardore tabescent. Certe omni studio sanctis cōuersationibus, & omnimoda in deum pietate, ad hoc ipsum cooperari debemus. Nec ob hoc quod hæc inferiora sensibiliaque soluentur, & elementa æstu laborantia liqueſcent, animis remittamur. Nam meliores nobis cœli, & terra melior nulla etiam proportione promittuntur: terra uidelicet uiuentium, & cœli in quibus iustitia habitat, in quibus semper fit dei uoluntas, neque iniquitas, neque peccatum regnat, neque pollutum quicquam intrat, neque regnare aut intrare potest, quod insinuat Petrus, dicens:

20 „ Nouos uero cœlos, & nouam terram, & promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Cum nouorum cœlorum, & terræ nouæ adimpleta fuerit promissio: tunc in ueritate & non umbratilitate adimplebitur quod in Esaia scriptum est: Ecce enim ego creo cœlos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor, sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in ijs quæ ego creo: quia ego creo Hierusalem exultationem, et populū eius gaudium, & exultabo in Hierusalem, & gaudebo in populo meo, & non audietur in illa ultra uox fletus & uox clamoris. Et hi sunt cœli & terra noua, & hæc

Apo. 21. Hierusalē ciuitas sancta, de quibus in sacra apocalypſeos uisione legitur: Et uidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit, & mare iam non est. Et ego Ioannes uidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à deo paratam, sicut sponsam ornatā uiro suo. Et audiui uocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculū dei cum hominibus, & habitabit, & ipsi populi eius erunt, & ipse deus cum eis erit eorum deus. Et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quæ prima abierunt. Quæ cum ita sint euētura, magnifice

21 „ magnifice nos adhortatur Petrus, dicens: Propter quod charissimi hæc expe-
 „ ctantes: satagite immaculati & inuolati ei inueniri in pace. Et domini nostri IESU
 „ SV CHRISTI longanimitatem, salutem arbitramini: sicut et charissimus frater no-
 „ ster Paulus, secundum datam sibi sapientiã scripsit uobis, sicut & in omnibus epi-
 „ stolis, loquens in eis de ijs, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indo-
 „ cti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditio-
 „ nem.] Talem uitæ felicitatem expectantes, omnem operã adhibere debemus,
 „ fidem domini nostri IESU CHRISTI amplectentes, & euangelicam doctrinam
 „ magno studio sequentes, ut immaculati & irreprehensibiles in pace mentis & con-
 „ scientiæ inueniamur; et arbitrari domini nostri IESU CHRISTI longanimitatẽ,
 „ nostram salutem, & non promissionum dilationem aut frustrationẽ: sicut & Pau-
 „ lus diuinam adeptus gratiam, de his in epistolis suis scriptum reliquit, dicens: An
 „ diuitias bonitatis eius & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniã
 „ benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Verum in epistolis eius quædam sunt
 „ difficilia intellectu, quia non humano sensu, sed solo spiritu dei capiuntur, quorum
 „ sensum nonnulli indisciplinati & instabiles, id est animales, inconstantes suo sen-
 „ sui, sensui carnis innitentes, sicut & alias diuinas scripturas peruertunt, & ad prauã
 „ sui carnalis sensus intelligentiam, ad suam quidem perditionem pertrahunt & de-
 „ torquent. Vt uerbi causa cum scripsit: Vbi abundauit delictum, superabundauit
 „ & gratia: detorquent ac si diceret facienda esse mala, ut maior abundet gratia, &
 „ pleraq; alia hunc in modum in obliquum pertrahunt sensum, in suam & aliorum
 „ perniciem. Neq; humana studia aliud præstare possunt. A quibus sensa scriptura-
 „ rum aliter torquentibus quàm sit sensus spiritus, & quàm spirituali ædificationi
 „ conueniat, summopere cauendum admonet Petrus, dicens:

Rom. 2.

Rom. 5.

22 „ Vos igitur fratres præscientes, custodite ne insipientium errore traducti exci-
 „ datis à propria firmitate.] Præmoniti & præscij à spiritu CHRISTI in apostolo
 „ loquente, summopere cauere debemus ab ijs qui scripturæ ad sensum carnis, aut
 „ quod deterius est, ad sensum afflatumq; Satanae, ut in hæreticis, peruertunt intelli-
 „ gentiam, quales fuerunt Simon magus, Hermogenes, Philetus, Menander, Mar-
 „ cion, & id genus multi, qui manifeste ab apostolis reprobati sunt hæretici, aut qui
 „ eas trahunt ad sensum suum qui secundum hominem est, & non secundum deum
 „ & spiritum. Nam ad intelligentiam diuinarum scripturarum opus est spiritu
 „ doctore, qui secrete ad hoc ipsum afflat, mentes humilium & uere fidelium: quia
 „ nisi spiritu dei ducamur, excidimus à soliditate fidei & uitæ, qua nobis in CHRI-
 „ STO, id est in CHRISTI fide, eius imitatione nobis uiuendum est. Proinde fig-
 „ menta & sensa carnis sequi nõ debemus: sed CHRISTI spiritum. Quod & Petrus
 „ sancte nobis imprecatur eueniendum: ut in illa intelligentia spiritus & gratia in
 „ dies proficiendo, firmiter in fide & inoffense curramus, dicens:

23 „ Crescite uero in gratia & cognitione domini nostri & saluatoris Iesu Christi,
 „ Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis. Amen.] Nullum melius incrementũ,
 „ quàm quod rore cœlesti, id est, doctrina euangelij quæ de cœlo est, concrefcit, nõ
 „ corporale, sed spirituale. Longe enim præstat spirituale corporali. Hoc corru-
 „ ptibili alimonia, sumit corruptibile incrementum: illud, immortalis gratia, & spi-
 „ ritu dei, incorruptibile sumit augmentum: & hoc nobis optat apostolus Petrus,
 „ cum augmentum gratiæ in illa eminenti scientia filij dei domini & saluatoris no-
 „ stri IESU CHRISTI nobis optat, quæ est sciëntia fidei, sine qua nullus potest pla-
 „ cere deo: quam scientiam, sola cõtinet sacra scriptura, & maxime omnium sancta
 „ dei euangelia, scientiam non humanam, sed planè, & (si ita dici licet) plus quàm
 „ diuinam, solam ad uitam æternam necessariam, Patri igitur æterno, qui scientiarũ

dominus est, & filio eius, sapientiæ ab eo ante omnia secula genitæ & spiritui sancto utriusque munerum distributori, uni deo honor, gloria, & gratiarum actio in seculorum secula. Amen.

COMMENTARII IN EPISTOLAM CANONICAM PETRI POSTERIOREM AD DEI GLORIAM & HONOREM, FINIS.

EPISTOLA BEATI

IOANNIS APOSTOLI PRIMA,

CAPVT PRIMVM. ANNOT.

1 **Q**UOD [fuit] ab initio, quod audiui-
mus, quod uidimus oculis nostris,
quod perspeximus, & manus no-
stræ contrectauerunt de [uerbo] ui-
tæ, & uita manifestata est, & uidi-
mus, & testamur, & annunciamus uobis uitã æter-
nam quæ erat apud patrẽ, & apparuit nobis. Quod
uidimus & audiuius annūciamus uobis, ut & uos
societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit
cum patre & cum filio eius IESV CHRISTO.

2 Et hæc scribimus uobis ut gaudeatis, & gau-
3 dium uestrum [sit plenū.] Et hæc est annunciatio
quam audiuius ab eo, & annūciamus uobis: quo-
niam deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si
dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, &
in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem nõ
facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse
est in luce: societatem habemus adinuicem, & san-
guis IESV CHRISTI filij eius emundat nos ab om-
4 ni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum nõ
habemus, [ipsi nos] seducimus, & ueritas in nobis
non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est &
iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet
5 nos ab omni [iniquitate.] Si dixerimus quoniã
non peccauimus, mendacem facimus eum, & [uer-
bum] eius non est in nobis.

erat, ἦν.

τοῦ λόγου. Hoc uocabulo
utitur in principio euange-
lij sui.

sit impletum, πεπληρω-
μένον.

nos ipsos, ἑαυτοὺς.

iniustitia, ἀδικία.
ὁ λόγος.

COMMENT. IN CAP. PRIMVM.

HANC Ioannis apostoli & euangelistæ epistolam ueteres scriptam ad Parthos (quanquam ego potius uniuersaliter ad omnes ad finē usq; mundi crediderim) memoriæ prodiderunt. Tam latè diffusum iam erat nomē domini nostri IESV CHRISTI, ut Parthi fideles CHRISTO existentes, gloriã eius agnoscerēt. Et nõ modo Parthi, sed &